

JUDR. LADISLAV FR. DVOŘÁK:
DRUŽSTEVNÍ PRÁVO A POTŘEBA JEHO NOVÉ ÚPRAVY.

I.

Nutnost samostatného zákona družstevního.

Nový parlament čekají vážné hospodářské úkoly, jichž akutnost zvyšují mimořádné obtíže, v nichž se nachází zemědělská výroba, dále nepříznivý vývoj naší obchodní bilance a konečně úkoly, jichž akutnost zdůrazňují některé zjevy v našich poměrech finančních z posledních dob.

Také kruhy družstevní sčastněné ve svých všech složkách aktivně na hospodářské práci všeho občanstva očekávají od parlamentu vyřešení důležitých svých potřeb.

Půjde předem o některé potřeby akutní, jichž řešení namnoze jest připraveno studiemi již hotovými nebo předlohami v ministerstvech již vypracovanými, po případě půjde o přípravné studie pro základní úpravu družstevního práva.

Poněvadž ve veřejnosti nejvíce se mluví o nutnosti nového zákona družstevního a připravovaná kodifikace obchodního zákona nutí kruhy družstevní i právní znalce, pověřené přípravou zákona obchodního rozhodnouti otázku, v jakém zákoně má býti úprava poměrů družstevních vyřešena, jest nutno předem obírat se touto otázkou.

Pan profesor Dr Wenig v informačním článku, před nedávnou dobou uveřejněném v »Národních Listech«, upozornil na případnou vhodnost toho, aby nový zákon družstevní pojat byl do celkového zákona obchodního tak, jako jest tam pojata úprava právních poměrů společností akciových.

Myslím, že tlumočím správně stanovisko všech kruhů družstevních, jestliže prohlásím, že všechny družstevní organizace u nás si přejí, aby právní poměry družstev se týkající upraveny byly zákonem samostatným.

Pro pojetí úpravy družstev do všeobecného zákona obchodního mluví u nás pouze ta skutečnost, že na Slovensku a Podkarpatské Rusi, tedy na území bývalého Maďarska, pojata jest úprava družstev do všeobecného zákona obchodního z roku 1875, zák. čl. XXXVII.

V tomto zákoně úprava poměrů družstevních vyřešena jest jednak samostatnými předpisy, jednak odkazem na spoustu předpisů společných družstvům i společnostem akciovým.

Právě však toto společenství těchto předpisů zavdává namnoze příčiny k hojným nejasnostem již v nynější praxi.

Forma družstevní, jakožto forma sloučení osob, jest přece jenom příliš odlišnou od formy společností akciových, sloučení to úplně rázu kapitálového, než aby bylo lze pojmouti je v určitých směrech do úpravy společné.

Všude tam v cizině, kde došlo v době novější k úpravě poměrů družstevních, stalo se tak formou speciálních zákonů a to i v zemích, kde dříve poměry družstevní upraveny byly dle všeobecných forem obchodního nebo občanského práva.

Nejzajímavější v tom směru jest vývoj ve Francii, která ponechávala družstvům stále možnost, aby používala nejrůznějších forem všeobecného zákona obchodního a občanského, v poslední době 30 let však stále více vydávala speciální zákony jednotlivých kategorií družstevních se týkající; roku 1920 překročila pak ke kodifikaci těchto zákonů, pokud šlo o družstva zemědělská a sluší za to míti, že veškeren další vývoj i ohledně jiných druhů družstev půjde cestou *specialisace*.

Podobně jest tomu i v zemích jiných. Jmenuji zde jen na příklad nynější zákony polské, rumunské, některých států ve Spojených státech amerických, dále zákon argentinský a jiné.

Všude družstevní poměry upraveny jsou v zákonech speciálních.

Pro družstevní zákon zvláštní mluví však důležité ohledy další.

Při úpravě družstevního práva, která na své speciální basi se v historických zemích republiky plně osvědčila a osvědčuje, bude nutno, a to především vyřešiti otázku *revisního zákona družstevního*, který svou povahou jest z *velké části zákonem organizačním* a bude obsahovati také celou jednu kapitolu o *vrcholné organizaci revisních institucí*; tato bude asi povahy poloveřejné tak, jako jsou této povahy příslušné instituce spořitelny, bank i okresních hospodářských záložen. A tyto všechny byly upraveny každá zvláštním zákonem.

Tak, jako při těchto formách peněžních podniků musela býti volena cesta zákonů samostatných, jest toho potřebí také u družstev, poněvadž zákonná úprava družstevnictví musí obsahovati také předpisy rázu organizačního, jež však do všeobecného zákona obchodního svou povahou se vůbec nehodí.

I když bychom tudíž nehleděli na pochopitelné přání všech kruhů družstevních, aby osvědčený rámec samostatného družstevního zákona dosavadního byl nadále zachován, jsou, jak uvedeno, zde důležité důvody vnitřní, bránící kodifikaci práva družstevního ve všeobecném zákoníku obchodním, které samy jsou jistě dosti přesvědčivé.

Družstevní kruhy proto doufají, že toto jejich stanovisko ministerstvem spravedlnosti a příslušnou komisí pověřenou přípravou zákona obchodního bude respektováno.

II.

Naléhavost nového zákona o revisi družstev a jeho hlavní zásady.

1. Výrazem »družstevní právo« rozumíme především zákony, jež speciálně upravují právní poměry družstev. Tedy na půdě naší republiky jsou to především zákony: rakouský ze dne 9. dubna 1873, č. 70 ř. z. »O společenstvech pro napomáhání živnosti a hospodářství«, dále pro Slovensko a Podkarpatskou Rus zákonný článek XXXVII. z roku 1875 (obchodní zákon, pokud se vztahuje na družstva, dále speciální zákonný článek XXIII. z r. 1898 »O hospodářských a výdělkových úvěrních družstvech«, dále zákon ze dne 15. dubna 1919, č. 210 Sb. z. a n. »O úpravě poměrů družstev na Slovensku« a zákon ze dne 1. července 1926, č. 130 Sb. z. a n., upravující poměry družstev na Podkarpatské Rusi.

Patří sem dále »Zákon o revisi výdělkových a hospodářských společenstev a jiných spolků« ze dne 10. června 1903, č. 133 ř. z., platící v zemích historických, dále nařízení ministerstva práv ve shodě se zúčastněnými ministry ze dne 21. března 1918, č. 105 ř. z. »O konkursu, uplatnění ručení a vyrovnávacím řízení u výdělkových a hospodářských společenstev«.

Vedle toho spadá pod pojem práva družstevního celá řada zvláštních zákonů, týkajících se daňových a poplatkových povinností družstev, konečně zvláštní speciální ustanovení velké řady zákonů všeobecných, pokud na družstva se vztahují.

Základní zákony družstevní v zemích historických i na Slovensku a Podkarpatské Rusi jsou, jak vidno, v platnosti již přes 50 let a jest samozřejmo, že sebe dokonalejší dílo zákonné, upravující hospodářskou formu tak pružnou a pohyblivou, jako jest forma družstevní, musí přirozenou cestou po době 50 let vykazovati určité nedostatky, které jest potřeba novou úpravou odstraniti.

Nová tato úprava musí předem unifikovati zákonodárství v zemích historických, na Slovensku i Podkarpatské Rusi v *jeden zákon družstevní*.

I když některé přípravy k tomuto novému zákonu byly již vykonány předlohami zákona družstevního podanými již za Rakouska r. 1911 a když jmenovitě výborný náš znalec družstevního práva p. Dr. Felix Illner vydal v době válečné zvláštní studii obsahující hotový návrh zákona družstevního, přece jen bude třeba pečlivých ještě dalších příprav k tomu, aby základní zákon družstevní mohl býti zralé uvážen a v dokonalé formě předložen ku parlamentnímu projednání.

K dokonalé přípravě tohoto zákona máme dosti volného času také proto, že dosavadní zákon

družstevní celkem stále ještě dobře vyhovuje a že to jest prozatím jen potřeba unifikovati předpisy v celé republice, jež časově tlačí na vydání nového zákona.

Veliké množství nových zákonů družstevních v cizině právě po válce vydaných vykazuje pak namnoze zajímavé způsoby řešení důležitých otázek družstevních i národohospodářských, takže bude při naší úpravě jistě možno přihlídnouti nejen k těmto úpravám zákonným, nýbrž hlavně také k tomu, co z nových těchto opatření se vskutku osvědčilo.

2. Těto doby jeví se však daleko *nutkavější* potřeba, aby v brzké době upraveno bylo revisní řízení ve věcech družstevních, poněvadž jmenovitě stoupající význam *úvěrních družstev* (občanských záložen, kam-peliček, živnostenských a dělnických záložen, rolnických vzájemných pokladnic) toho kategoricky žádá.

Tak, jako po převratu došlo ku vydání zákonů již o všech jiných kategoriích peněžních ústavů, o spořitelnách, bankách, okresních hospodářských záložnách a jako jest připravovaná osnova i o soukromých bankéřských podnicích, tak jeví se toho potřeba, aby jmenovitě revisní služba úvěrních družstev byla v nejkratší době nově zákonem upravena. Některé zkušenosti z nejnovější doby (První občanská záložna) ostatně tuto akutnost jen zdůraznily.

Není ovšem možno řešiti revisní službu pro úvěrní družstva zvlášť a zvlášť pro družstva ostatní. Již také z toho důvodu ne, poněvadž úvěrní družstva sloučena jsou skoro vesměs ve svazy revisní i ústřední pokladny družstevní, které z největší části mají za členy také družstva ostatní a namnoze jsou s nimi v čilém finančním spojení.

Nutno tedy otázku revisí družstev úvěrních řešiti samozřejmě současně s revisí družstev ostatních v jediném zákoně.

Jest třeba především unifikace platných zákonů z r. 1903, 1919 a 1926.

3. Jaké měly by býti *základní principy* příští úpravy revisního práva družstevního?

Tato unifikace musí ovšem provedena býti současně tak, aby tento zákon mohl býti doplňkem hlavního zákona družstevního, který bude později vydán.

Nejdůležitější rozdíl, který jest mezi zákony platícími pro Slovensko a Podkarpatskou Rus a zákonem, platícím z zemí historických, jest ustanovení *nucené revise každoroční na Slovensku a Podkarpatské Rusi*, kdežto v zemích historických jest nucená revise pouze každý druhý rok.

Unifikace těchto ustanovení jest možna pouze tak, že by pro *celou republiku* zásadně platila povinnost revise každoroční.

Při tom bude ovšem třeba rozhodnouti ještě otázku, zdali vyžaduje toho zájem veřejný a zdali snese toho také režie příslušných podniků, aby revise tato byla nařízena každoročně u všech *forem* družstev bez ohledu na jich hospodářský význam.

S ohledem na veřejný zájem podává se především naprostá *nutnost*, aby *družstva úvěrní*, zabývající se tedy přijímáním vkladů na knížky a na běžné účty, byla *bez výjimky revidována každoročně*.

Pokud jde o *družstva ostatní*, kde jde namnoze o omezený okruh účastníků a z velké části také o družstva zcela malá, (elektrárenská družstva, strojní družstva zemědělská, dodávková družstva živnostenská i malá výrobní družstva dělnická), bude nutno uvážiti, zdali bychom nevyšli s dosavadní revisí dvouroční při družstvech, pokud spravují veškerého jmění na příklad méně než půl milionu korun čsl.

4. Druhý hlavní rozdíl mezi zákonem z r. 1903 a jmenovitě zákonem z r. 1926 jest ve volbě *revisních orgánů*.

Na Podkarpatské Rusi nyní připouští se pouze *revise svazová*, kdežto jmenovitě v zemích historických jsou dle zákona stále vlastně tři orgány, pověřené prováděním revisí, a to:

- a) Příslušné svazy družstev, jimž revisní oprávnění bylo uděleno,
- b) bývalý Zemský výbor, nyní Zemská správa politická svou kanceláří společenstevní,
- c) revisoři obchodním senátem krajských soudů ustanovení.

Unifikace tohoto rozdílu jest možna jenom směrem ku *výhradnosti revisí svazových*, jak se to ostatně již stalo zákonem z r. 1924 (o ochraně vkladatelů), jež stanoví, že pouze ta úvěrní družstva

smějí přijímati vklady na vkladní knížky, která jsou podrobena revisi svazové, při čemž ovšem tomu nepřekáží, jestliže revisní svaz přenesl tuto revisní činnost na orgán k tomu dle zákona povolaný (zemská společenstevní kancelář).

V novém zákoně družstevním bude nutno tudíž rozloučiti se definitivně s *institucí revisorů obchodním soudem ustanovených* a provésti do důsledků přidružení všech družstev k určitému revisnímu svazu.

5. Tím se ovšem zvýší podstatně důležitost *řádného vybavení* revisních svazů a jest proto pouze důsledkem této požadované výlučnosti, aby *podmínky*, za kterých *dosavad* udělená revisní oprávnění by byla nadále ponechána nebo *nově* udělena, byly stanoveny zákonem daleko přísněji, nežli se to dalo dosavad.

Než nestačí pouze ustanoviti přísné podmínky udělení tohoto oprávnění, jest třeba také *stále* kontrolovati, zda udělené oprávnění revisní jest také skutečně řádně vykonáváno.

Tuto kontrolu, zda revisní svazy své revisní povinnosti řádně plní, bude nutno vybudovati ve zvláštním svazu celostátním, slučujícím sice nuceně všechny revisní svazy, avšak vybaveném jinak plně jako instituce zájmové samosprávy. Zákon má dáti tomuto svazu pouze povinný rámec.

Toto revisní ústředí bude dle řečeného míti za povinnost, aby dohlíželo předem na řádné vykonávání revisního oprávnění jednotlivými svazy.

Bylo by vhodné, aby bylo oprávněno zastupovati celek družstevních organizací na venek, pokud půjde o věci společného interestu a bylo tudíž v tomto oboru do jisté míry veřejnou institucí s poradními funkcemi pro úřady i sbory zákonodárné.

Bude dále účelno, aby se souhlasem přidružených svazů mohla po případě i jiná činnost tomuto ústředí býti přikázána.

Právě zřízením tohoto ústředí bude vyhověno dlouholeté již potřebě toho, aby družstevnictví jmenovitě pak *družstevnictví peněžnímu* dostalo se jednotné organizace, jež by mohla v oboru své činnosti zastupujíc všechny příslušné složky býti povolaným mluvčím všeho družstevnictví.

Jest ovšem samozřejmo, že *státní správě* bude záležeti také na správném fungování tohoto sboru a že bude proto jen vítáno, jestliže příslušná ministerstva odborná (zemědělství, obchodu, sociální péče) by měla v tomto sboru také své zástupce.

6. I když tímto způsobem odstraněna bude z družstev možnost zákonné revise soukromých revisorů, bude přece jenom nutno činnost *soukromých revisorů*, vykonávajících případně funkce revisí dobrovolných i u jiných podniků jednotlivých i společnostních také učiniti předmětem úpravy zákonné, *ovšem ve zvláštním zákoně*.

Všechny zákony totiž, které upravují povinnost revise v peněžních ústavech, mají tu vadu, že ničeho neříkají o kvalifikaci revisora. Jest tedy třeba pro všechny zákonné revise stanoviti aspoň minimální požadavky osobní kvalifikace revisora; vedle toho však jest třeba, aby v zájmu veřejném ku výkonu činnosti revisního i účetního znalce dobrovolně dožádaného byla rovněž předepsána úředně určitá kvalifikace a aby zřízena byla autonomní korporace těchto znalců po vzoru komory na př. inženýrské, lékařské a j., sledující také morální kvalifikaci příslušníků svého stavu.

V tomto ohledu odborové spolky účetních a revisních znalců vypracovaly určitý návrh zákonné úpravy své činnosti, kterýžto návrh bude také předmětem porady i kruhů družstevních a lze doufati, že ve vhodné formě bude vzat za podklad jednání parlamentního.

7. Uplatňovaný princip svazové revise u družstev se v praxi u nás provádí tak jako tak.

V republice máme nyní 32 svazů autorisovaných k provádění revisí zákonných. Počet jistě značný. Tyto svazy revidují celkem dle stavu z roku 1927 — 14.629 družstev (z toho 6821 družstev úvěrních, záložny, kampeličky), což činí na 97,1% všech družstev (z 15.069 všech). Ačkoliv na první pohled počet svazů revisních jest veliký a pronesen byl dokonce názor o možnosti jediného svazu, přece jest třeba všimnouti si při analýze tohoto stavu některých podrobností.

Mezi uvedenými svazy utvořily se během doby *čtyři hlavní silné skupiny zájmové*, které slučují

příbuzné ústavy. Jest to předem nejsilnější skupina *zemědělská* s 12 hlavními svazy (8 svazů československých, 3 německé, 1 polský), revidujícími 10.112 družstev, z nich 5.326 družstev úvěrních. Skupina ta jest spojena ve vrcholném svazu *Centralkooperativu* (třináctý), revidujícím uvedených 12 svazů. Vedle toho jsou tři svazy menšího významu a skoro žádné činnosti revisní. V této nejpočetnější skupině, slučující družstva zemědělská všech národností, jest tedy zároveň postaráno o to, *co není v žádné jiné skupině, totiž o revisi svazů revisních samotných.*

Druhou skupinu tvoří 3 svazy záloženské (1 český, 2 německé), slučující 1250 družstev, z nich 951 záložen. *Nemají společného orgánu.*

Třetí skupinu tvoří 5 svazů *živnostenských* družstev (3 československé, 2 německé) s 1023 družstvy, z toho 482 družstvy úvěrními. Mají své úvěrní středisko v *malozivnostenském fondu*. R. 1928 založen ještě jeden svaz živnostenský.

Čtvrtou skupinu tvoří 6 svazů družstev *dělnických a legionářských* (4 české, 1 německý, 1 polský), s 2089 družstvy, z toho 55 družstvy úvěrními. Mají své společné *Zájmové ústředí* (bez činnosti revisní i bez činnosti peněžního ústředí).

Vedle těchto hlavních skupin jsou pouze 2 nepatrné svazy slučující 155 družstev, z toho 7 úvěrních nejrůznější povahy.

V uvedených skupinách vytvořeny byly jednotlivé svazy hlavně dle národností a dle hlavního rozdělení republiky na příslušné země, po případě dle směrů politických ve složení členstva družstevního převládajících.

Tím došlo se k nynějšímu počtu svazů, který by v jednotlivostech mohl býti zmenšen a jistě zmenšen bude. Nikoliv ovšem podstatně. Družstva tvořící svaz pojí k sobě pocit plně *solidarity*, který jest nejsilnější páskou v dobách dobrých i zlých. Neboť velká organizace *dobrovolně utvořená, nesená jednotným duchem*, jest dle mého přesvědčení nejsilnější ochranou jednotlivých družstev ve svaz sloučených a také současně nejcitelnější působící ochranou vkladatelů, pokud jde o družstva úvěrní.

Jestliže se namítá proti svazové revisi, že rozhoduje ve svazu jako člen představenstva mnohdy činitel revisní zprávou dotčený, nesmíme z tohoto jediného případu (První obč. záložna v Praze), který ostatně dle rigorosního postupu revisního svazu žádného nepříznivého vlivu na postup revise neměl, činiti závěry všeobecné. Z praxe svazů zemědělských mohu uvést, že jednak o revisi v takových případech referuje vždy *jiný člen nezúčastněný* a že naopak každý funkcionář, zasedající v revisním svazu, má tu tížádnost, aby jeho družstvo bylo vždy vzorem ostatním. To ostatně jest jistě pravidelným zjevem i ve svazech ostatních. Ostatně lze ustanoviti výslovně, že o revisi člena, jehož funkcionář jest členem činných sborů rev. svazů, smí býti jednáno jen za jeho *nepřítomnosti*. Tyto případy by ostatně mohly býti předmětem *zvláštní péče ústředního revisního svazu*, který zákonem bude zřízen.

Ale co více váží v případech kritických, než snad tato námitka jistě inkompatibility, jest živý duch *solidarity*, který ve svazu sloučeným družstvům velí ujmouti se člena chorého a společnou pomocí zameziti jakýmkoliv ztrátám. Právě případ První občanské záložny jest přímo klasickým dokladem této solidarity, živě cítěné a okamžitě působící konečně i ve prospěch vkladatelův. Záslužný čin pražských záložen, jež ostatně v dobře uváženem vlastním zájmu ihned přispěly k uklidnění vkladatelů, jest nejnápadnějším důkazem pro oprávněnost revise svazové, autonomní.

Každý si dovede představit, že kdyby záložny byly sloučeny v organizaci nucenou se všemi ostatními ústavami, že by sotva cítily potřebu přispěti, kdyby šlo o ústav, jenž posláním, složením členstva, směrem činnosti a snad i národnostně či politicky by jim byl úplně cizí.

Na principu revise svazové nutno tudíž trvati.

8. Další podstatný úkol, který bude nový zákon revisní míti, jest otázka, jak prosaditi vhodným způsobem *odstranění shledaných závad*, tedy v podstatě otázka, jak *sesíli autoritu revisního svazu*. Jako praktický námět podává se zde na př. nutnost, aby revisor měl právo svolati sám schůze jakýchkoliv statutárních orgánů družstva, aby mohl tím docíliti *doslovné přečtení nálezu revisního*, dále právo

návrhu na *sesazení* renitentního funkcionáře nebo vypovězení úředníka sabotujícího návrhy revisní. V úvahu konečně přichází i návrh na *vyločení* ze svazu, jež u družstev úvěrních, *nepřijatých* ovšem *jiným svazem*, mělo by v zápětí odnětí práva přijímati vklady na vkladní knížky, a pod. více. Všechna tato jednotlivá i všeobecně stanovená oprávnění musí býti co nejpřesněji vyjádřena a uvážena jejich dosah, jak pro odpovědnost svazu, tak pro vlastní účinnost revise.

9. V úvahu přichází také, zda by svazy neměly býti nadány právem vydávati na základě svých zkušeností revisních i *určité příkazy výše uvedenými způsoby vynutitelné*, jež by se týkaly *zásad ve vedení ústavu*, tak na př. stanovení, kolik maximálně procent vkladů smí býti uloženo u jednoho dlužníka co zápujčka, kolika procenty nejvýše smí býti *zúročen* závodní kapitál, jakou část zisku nutno věnovati rezervním fondům, způsoby akvisice vkladové, jakou minimální mobilitu mají ústavy udržovati, určitý obsah stanov, způsob provádění vnitřní kontroly, krátce zásady řádného hospodaření všeobecně uznané.

Výhodou tohoto zmocnění by bylo, že připomínky, po případě směrné příkazy mohly by býti vždy upraveny vhodně podle okolností *každého jeondtlivého případu*, čemuž by nemohlo tak býti při striktním předpisu jistých norem o hospodaření daných přímo v zákoně samém.

Mnohá z podobných opatření byla v některých státech pojata ovšem přímo do zákona.

10. Ustanovení o zákrocích soudů rejstříkových při odstraňování závad v celku se naprosto neosvědčila a bude proto nutno příkazy nálezů revisních opřítí o vhodněji upravený styk s instancemi soudními, hlavně však z odborníků tyto zásahy soudce společníostí svazu revisního, po případě jich ústředí.

11. Důležitou otázkou při reformě práva revisního bude ovšem také *vzrostlá tíž režie revisní*. I když pro zavedení revise jednorocní bude nutno stanoviti určitou dobu přechodní 2—3 let, jest jisto, že nová opatření revisní budou znamenati značnější výlohy pro revisní svazy nežli dosavad. Že výlohy tyto u svazů větších nevzrostou tou měrou jako u svazů menších, jest rovněž možno s jistotou očekávati.

Jistá koncentrace v tomto směru byla by však právě vítána. V souvislosti však s touto otázkou vynořuje se též otázka další, totiž otázka, kterou jinou ještě činnost svazy by směly vykonávati, z níž obyčejně pasivní režii revisní mohou hraditi. Tu nutno počítati především se stavem, jaký se u nás za dosavadní působnosti revisního zákona vytvořil. V tomto ohledu máme u nás vlastně dva typy revisních svazů.

Nejvýznamnější a nejrozšířenější jest typ revisního svazu, kde revisní ústředí vykonává současně ještě činnost ústředí peněžní pokladny pro přičleněná družstva a sice jak pro družstva úvěrní, tak družstva ostatní.

Tento typ jest všeobecně zaveden u svazů družstev *zemědělských a živnostenských*.

Druhý typ svazu revisního jest typ úplně samostatných organizací revisních žádnou činností obchodní neprovozujících (občanské záložny a družstva dělnická).

Oba tyto typy mají dle mého zdání své oprávnění a také je prokázaly.

Oba tyto typy provozují vedle pouhé činnosti revisní také ještě další činnost, již možno shrnouti pod pojem činnosti poradní, instrukční a propagační. Tato činnost zahrnuje jednak zastupování zájmu přičleněných družstev před soudy rejstříkovými i jinými, před úřady správními, živnostenskými, stavebními, železničními, vůbec tedy obstarávání veškerého *styku s úřady*. Vedle toho však rozvíjí se velice bohatě vlastní činnost *instrukční*, která poučuje družstva, jejich funkcionáře, jejich členstvo a ovšem také i vrstvy dosud neorganizované o způsobu vedení družstva i jeho výhodách. Činnost organizační musí dle svého účelu nutně vztahovati se také i na nečleny. Jde na příklad o vydávání časopisů, brožur, knih pro družstevní veřejnost, po případě pořádání i jiných zařízení, propagaci družstevní sloužících (filmu a pod.). V činnosti poradní jde však také o rady, týkající se přímo technických, strojních, stavebních záležitostí družstev (zkoumání návrhů stavebních, výhodnosti strojního zařízení v družstvech a poskytování návrhů na jinou lepší úpravu, po případě provedení i stavebního dozoru nad podnikanými pracemi).

Všechna tato činnost se zahrnuje pod pojem — *starostenské činnosti družstevní* — a musí býti všemi svazy vykonávána, mají-li svazy zájmy družstev skutečně řádně chrániti.

Tuto činnost musí samozřejmě nový zákon revisní svazům revisním také plně umožniti a to i po stránce styků s nečleny bez ztráty daňových výhod.

Z činnosti této nemají totiž většinou svazy žádného příjmu, naopak, jest to činnost většinou ztrátová, po případě prováděná pouze za náhradu hotových výloh a nelze tudíž v ní ani podle dosavadního zákona spatřovati činnost výdělečnou.

V novém zákoně bude však nutno jasněji stanoviti, než to učinil zákon dosavadní, oprávnění revisních svazů též ku působení jakožto peněžní ústředí, což se děje ve skutečnosti tím, že svazy fungují jako *ústřední záložny* a pokladny pro přičleněná družstva.

Aniž bych chtěl zdůrazňovati výhody i nevýhody obou typů revisních svazů, myslím, že dlouholetá činnost obou těchto typů u nás opravňuje oba tyto typy ku další činnosti, ovšem za bližších kontrolních kautel, jichž dodržování jmenovitě mohlo by býti uloženo nadřazeným organisacím revisním, po případě revisnímu ústředí celostátnímu samému.

12. Aby práce spojené s přípravou zákona revisního řádně pokračovaly, učinil jsem společně s p. Drem Felixem Illnerem návrh finančnímu výboru Poradního sboru pro otázky hospodářské, aby dosazen byl podvýbor pro přípravu tohoto zákona.

Tento podvýbor zřízen byl 8. listopadu 1929 s tím, že bude požádána Národní banka i ministerstva: financí, spravedlnosti, vnitra, zemědělství, obchodu a sociální péče, aby do tohoto podvýboru své referenty vysílala. Podvýbor má právo jmenovati experty.

Tento podvýbor na základě příslušných referátů, které chceme s p. Drem Illnerem připravit, bude nejvhodnějším místem ku věcnému, odbornému a včasnému projednání této věci.

Jest samozřejmě, že družstevní organisace všechny i všeobecné korporace zájmové budou vyzvány ku spoluúčasti.

Sluší doufati, že parlamentu se tím práce značně usnadní, bude-li míti zastupitelstvo parlamentní jistotu, že na tomto zákoně pracovaly všechny příslušné kruhy i úřady.

13. Ve spojení se zájmy družstevními jest také důležitý návrh nového zákona o bankéřských obchodech, který ministerstvem financí jest vypracován a bude předložen k projednání novému parlamentu.

Kruhy družstevní interesovány jsou na tomto zákoně proto, poněvadž upravuje veškerou činnost úvěrních družstev, vyjma přijímání vkladů na vkladní knížky.

Jedná se zde jmenovitě o podmínky, za kterých mohou družstva úvěrní obstarávati nákup a prodej cenných papírů (jmenovitě ukládacích), přijímati deposita, kupovati valuty a pod.

Zákon tento současně činí opatření o zamezení přílišného a nerozvážného zakládání úvěrních družstev, což bude jistě prvním krokem k tomu, aby zakládání nejen družstev úvěrních a jejich filiálek, nýbrž také i *jiných ústavů peněžních* bylo příště rozumně s příslušným zřetelem na veřejný zájem upravováno a povolováno.

14. Po projednání těchto *akutních záležitostí* budou to jistě kruhy družstevní, které učiní všechny přípravy ku budoucí celkové úpravě hlavních zákonů družstevních.

FRANT. MODRÁČEK:

PSYCHOLOGICKÝ ČINITEL V DRUŽSTEVNÍM Hnutí.

Vlivem psychologického objektivismu, který v posledních desetiletích ovládl společenské vědy, vešlo ve zvyk, nazíratí na politické a hospodářské formy ne jako na díla lidská, nýbrž jako na výtvoř poměrů v nichž lidé žijí. Nejinak hledí se na družstevnictví. Vidí se v něm výrostek jistých sociálních důsledků moderního industrialismu a peněžního hospodaření a různý úspěch jednotlivých forem druž-